

AR LIETUVAI GRESIA ATSAKOMYBĖ DĖL PAREIGOS KREIPTIS PREJUDICINIO SPRENDIMO PAŽEIDIMO?

Enrika Tamašauskaitė, Justas Greviškis

Mykolo Romerio universitetas
Ateities g. 20, LT-08303 Vilnius
Tel. (8 5) 271 4625, el. p. roffice@mruni.eu

Anotacija. Per daugiau nei aštuonerių metų narystės Europos Sąjungoje laikotarpį Lietuvos nacionaliniai teismai ne kartą kreipėsi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą, prašydami priimti prejudicinį sprendimą. Pažymėtina tai, kad Europos Komisija veiksmų prieš Švediją dėl netinkamai vykdomos nacionalinių teismų pareigos kreiptis dėl prejudicinių sprendimų priėmimo ėmėsi vos po šešerių šios valstybės narystės metų Europos Sąjungoje. Todėl yra aktualu nustatyti, ar egzistuoja tokios atsakomybės atsiradimo tikimybė Lietuvai.

Straipsnyje yra analizuojama Lietuvos teismų praktika ir jos atitikimas atsakomybės sąlygoms, Europos Komisijos nurodytoms pagrįstoje nuomonėje Švedijai. Įvertinę nacionalinių teismų praktiką kokybiniu ir kiekybiniu aspektu, ją palyginę su Latvijos ir Estijos praktika kreipimosi dėl prejudicinių sprendimų srityje, straipsnio autoriai daro išvadą, kad Lietuva tinkamai vykdo SESV 267 straipsnyje įtvirtintą valstybių narių pareigą. Nacionaliniai teismai į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą kreipiasi įstatymų nustatyta tvarka, teismai asmenų prašymų kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą netenkina tik kruopščiai įvertinę jų turinį, remdamiesi sąlygomis, nurodytomis CILFIT prieš Ministero della Sanita byloje. Todėl artimiausiu metu atsakomybė dėl reto kreipimosi į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo Lietuvos valstybei iškilti neturėtų.

Reikšminiai žodžiai: Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, prejudicinis sprendimas, Europos Sąjungos Teisingumo Teismas, Lietuvos Respublikos teismų sistema, CILFIT prieš Ministero della Sanita byla Nr. C-283/81.

IVADAS

Jau daugiau nei aštuoneri metai Lietuva yra Europos Sąjungos (toliau – **ES**) narė. Atsižvelgiant į tai, kad Švedijos valstybė jau po šešerių metų nuo įstojimo į ES gavo pagrįstą Europos Komisijos nuomonę (toliau – **Pagrįsta nuomonė Švedijai**) dėl reto Švedijos teismų kreipimosi į ES Teisingumo Teismą (toliau – **ESTT**)¹, manytina, kad Lietuvos nacionaliniams teismams šiuo metu turėtų tapti aktualus tinkamo pareigos kreiptis į ESST priimti prejudicinį sprendimą įgyvendinimo klausimas.

Sutarties dėl ES veikimo (toliau – **SESV**) 267 straipsnyje numatyta, kad iškilus ES teisės aiškinimo klausimui valstybės narės teisme, nacionalinis teismas, manydamas, kad išspręsti bylai reikia priimti sprendimą šiuo klausimu, gali prašyti Teisingumo Teismo prejudicinio sprendimo, o nacionalinis teismas, kurio sprendimas pagal nacionalinę teisę negali būti toliau skundžiamas, kilus abejonių dėl ES teisės turinio ir

¹ Vėgėlė, I. Nacionalinių teismų teisė ir pareiga kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2007, 7(97). P. 39-45.

galios, kreipiasi į Teismą. ESTT yra ne kartą pažymėjęs, kad prejudicinis klausimas atspindi dviejų teismų dialogą, kurio pradėjimas visiškai priklauso nuo to, ar nacionalinis teismas nusprendęs, kad prašymas dėl prejudicinio sprendimo yra tinkamas ir būtinas². Taigi valstybės narės teismas į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo gali kreiptis dviem atvejais: kai siekiant priimti sprendimą jo nagrinėjamoje byloje reikia išspręsti vienos arba kelių ES teisės nuostatų (1) aiškinimo ar jų (2) galiojimą klausimą.

Akivaizdu, kad Lietuvos Respublikos teismai nėra išimtis ir jiems taip pat, kaip ir kitų valstybių narių nacionaliniams teismams taikant ir aiškinant ES teisę, neišvengiamai kyla klausimų dėl jos turinio ar kai kurių ES teisės aktų teisinės galios. Lietuvos teismų skelbiamais duomenimis, nuo įstojimo į ES, Lietuvos teismai į ESTT kreipėsi vienuolika kartų, iš kurių nė karto dėl ES teisės akto galiojimo³. Pagrįstoje nuomonėje Švedijai buvo nurodyta, kad Švedijos Aukščiausiasis Teismas tebuvo kreipęsis į ESTT du kartus, o Vyriausiasis administracinis teismas – dešimt kartų. Todėl be kitą ko, Komisija priėjo išvadą, kad Švedija, nesiimdama veiksmų prieš retą nacionalinių teismų kreipimosi į ESTT praktiką, pažeidė SESV 267 straipsnio 3 dalį (EB sutarties ex 234 straipsnis)⁴.

Taigi nors nacionaliniai teismai yra nepriklausomi ir galutinis sprendimas dėl kreipimosi į ESTT priklauso jų kompetencijai, Komisijai gali būti pripažinta teisė reikalauti valstybės atsakomybės dėl reto šios valstybės teismų kreipimosi į ESTT. Atsižvelgiant į tai, kad kiekybiniu atžvilgiu Lietuvos praktika kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo klausimu prilygsta Švedijai Pagrįstos nuomonės pateikimo metu, straipsnio autoriai mano, kad aktualu apžvelgti Lietuvos praktiką taikant SESV 267 straipsnį.

Šio straipsnio *tikslas* – remiantis užsienio valstybių doktrina ir praktika, Lietuvos pozityviosios teisės ir teismų praktiko analizė, atsakyti į klausimą, ar Lietuva tinkamai vykdo SESV 267 straipsnyje įtvirtintą valstybės narės pareigą kreiptis prejudicinio sprendimo. Tyrimo *objektas* – Lietuvos nacionalinių teismų praktika, susijusi su prašymais kreiptis į Europos Sąjungos Teisingumo Teismą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, Latvijos ir Estijos nacionalinių teismų praktika kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo srityje.

Lietuvos mokslinėje literatūroje pareigos kreiptis prejudicinio sprendimo turinys išnagrinėtas V. Valančiaus, I. Vėgėlės, P. Kūrio, K. Pabijansko darbuose. Plačiau prejudicinio sprendimo procedūrą ir nesikreipimo pasekmes analizavo ir R. Valutytė⁵, nurodyma, kad Lietuvos teismai vis dar vangiai taiko ES teisę. Tačiau vis dėlto minėtoje mokslinėje literatūroje nurodomos bendros tendencijos, įvardijami tik kai kurie probleminiai aspektai, plačiau neanalizuojant konkrečiai Lietuvos valstybės praktikos šiuo klausimu, todėl, manytina, šis klausimas išlieka aktualus ir būtinas nagrinėti.

Rašant straipsnį taikyti sisteminis, teleologinis ir lyginamasis teisės metodai.

² Case 126/80, *Maria Salonia v. Giorgio Poidomani and Franca Baglieri* [1981] ECR 1563, para. 7.

³ Tamavičiūtė, V. Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo. Socialiniai mokslai, teisė (01 S), Vilnius: 2012.

⁴ Vėgėlė, I. Nacionalinių teismų teisė ir pareiga kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2007, 7(97). P. 39-45.

⁵ Valutytė, R. Teisinės pasekmės pažeidus pareigą kreiptis į teisingumo teismą prejudicinio sprendimo. *Jurisprudencija*. 2010, 3(121). p. 177-194.

1. LIETUVOS NACIONALINIŲ TEISMŲ PRAKTIKA KREIPIANTIS Į ESTT DĖL PREJUDICINIO SPRENDIMO PRIĖMIMO

Kaip minėta, nuo įstojimo į ES, Lietuvos teismai į ESTT kreipėsi vienuolika kartų. Straipsnio autorių nuomone, derėtų apžvelgti ne tik kiekybinius, bet ir kokybinius Lietuvos teismų kreipimus į ESTT aspektus. Todėl nagrinėtinas kiekvienos teismo nutarties, kuria nutarta kreiptis prejudicinio sprendimo, turinys. Pirmiausia apžvelgtina Lietuvos Respublikos Konstitucinio teismo (toliau – **KT**) bendradarbiavimo praktika su ESTT, atsižvelgiant į tai, kad KT užima ypatingą vietą Lietuvos Respublikos teisminės valdžios sistemoje. Toliau taip pat aptartini bendrosios ir specialiosios kompetencijos teismų kreipimaisi.

Pažymėtina tai, kad KT paskirtis – garantuoti Konstitucijos viršenybę teisės sistemoje kartu išsaugant pačios institucijos veiklos savarankiškumą ir nepriklausomumą. Tačiau KT nėra svetimas kreipimosi į ESTT prejudicinio sprendimo institutas. Šiuo instrumentu jis pasinaudojo, nagrinėdamas sudėtingą konstitucinės justicijos bylą Elektros energetikos įstatymo ir atitinkamos ES direktyvos konstitucingumo prasme⁶. Suinteresuoto asmens atstovų ir specialistų aiškinimu, atitinkamas reglamentavimas sudarė prielaidas gerokai sumažinti elektros energijos persiuntimo skirstomaisiais tinklais kiekį, kita vertus, daugumai finansiškai nepajėgių prisijungti prie elektros energijos perdavimo tinklų vartotojų, padidėja elektros energijos persiuntimo kaina. Atsižvelgdamas į tai, KT nusprendė kreiptis į ESTT su prašymu priimti prejudicinį sprendimą šiuo klausimu. 2008 m. spalio 9 d. sprendimu byloje C-239/07 ESTT be kita ko nurodė, kad nėra draudžiamas nacionalinis reglamentavimas, kuriame numatyta, jog reikalavimus atitinkančio vartotojo įrenginiai gali būti prijungiami prie perdavimo tinklo tik tokiais atvejais, kai skirstomųjų tinklų operatorius dėl nustatytų techninių arba eksploatacijos reikalavimų atsisako prijungti prie savo tinklo reikalavimus atitinkančio vartotojo įrenginius, esančius jo licencijoje nurodytoje veiklos teritorijoje. Tačiau nacionalinis teismas turi patikrinti, ar ši sistema įdiegta ir įgyvendinama vadovaujantis objektyviais ir sistemos vartotojų nediskriminuojančiais kriterijais⁷. Atitinkamai KT nutarė, kad Lietuvos Respublikos elektros energetikos įstatymo⁸ 15 straipsnio 2 dalies nuostata „Vartotojo įrenginiai gali būti prijungiami prie perdavimo tinklų tik tokiais atvejais, kai skirstomųjų tinklų operatorius dėl nustatytų techninių arba eksploatacijos reikalavimų atsisako prijungti prie skirstomųjų tinklų vartotojo įrenginius, esančius skirstomųjų tinklų operatoriaus licencijoje nurodytoje veiklos teritorijoje“ neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijai.

Bendrosios kompetencijos teismų jurisdikcijai priklausančiose bylose iki šiol kreipitis į ESTT prejudicinio sprendimo poreikis iškilo tris kartus. Pirmuoju savo kreipimusi Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – **LAT**) prašė ESTT pasisakyti didelio visuomenės atgarsio susilaukusioje Rinau byloje⁹, kurioje pareiškėja kreipėsi į Lietuvos apeliacinį teismą su prašymu nepripažinti Vokietijos Federacinės Respublikos Oranienburgo teismo sprendimo dalies, kuria vaiko tėvui priskirta vaiko globa; vaiko motina įpareigota vaiką parvežti ir palikti vaiko tėvo globai. LAT prašė ESTT išaiškinti atitinkamas bylai išspręsti reikšmingas 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl

⁶ Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 4 d. nutarimas byloje Nr. 47/04.

⁷ Byla C-239/07, *Julius Sabatauskas ir kt.* [2008].

⁸ 2004 m. liepos 1 d. redakcija; *Žin.*, Nr. 107-3964.

⁹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2008.

jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinančio Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 nuostatas¹⁰. Pažymėtina tai, kad Lietuvos Respublika prejudiciniu sprendimu šioje byloje įėjo į istoriją, kadangi pirmą kartą sprendimas buvo priimtas pagal sprendimo priėmimo skubos tvarka procedūrą¹¹.

Kitas LAT kreipimasis dėl prejudicinio sprendimo buvo susijęs su medicinos produkto patentu. Ieškovas padavė paraišką Lietuvos Respublikos valstybiniam patentų biurui, prašydamas išduoti papildomos apsaugos liudijimą. Minėtas liudijimas nebuvo išduotas, nes ieškovo prašymas paduotas praleidus šešių mėnesių terminą, nustatytą atitinkamu reglamentu¹². Ieškovo teigimu, minėtas reglamentas Lietuvoje įsigaliojo nuo 2004 m. gegužės 1 d., todėl visos jame nustatytos subjektų teisės ir pareigos Lietuvoje galėjo būti įgyvendinamos tik nuo šios datos. LAT šioje byloje prašė ESTT išaiškinti atitinkamas bylai išspręsti reikšmingas reglamento dėl medicinos produktų papildomos apsaugos liudijimo sukūrimo nuostatas¹³. 2010 m. rugsėjo 2 d. ESTT priėmė sprendimą dėl Reglamento Nr. 1768/92 išaiškinimo, kuriuo teisėjų kolegija pasisakė dėl ieškovo ir trečiojo asmens kasacinio skundo argumentų¹⁴. LAT nurodė, kad pagal nurodytas ESTT išvadas, ieškovas negali remtis atitinkamo reglamento reglamentavimu, siekdamas gauti papildomos apsaugos liudijimą Lietuvoje, nes Bendrijos leidimas prekiauti medicinos produktu *Aranesp-darbeoetin alfa* išduotas 2001 m. birželio 8 d., taigi yra praėjęs šiame straipsnyje nustatytas šešių mėnesių terminas pateikti paraišką papildomos apsaugos liudijimui Lietuvoje gauti¹⁵. Teisėjų kolegija nusprendė, kad nėra teisinio pagrindo pripažinti atsakovo atsakymą išduoti ieškovui papildomos apsaugos liudijimą pažeidžiančiu atitinkamo reglamento reglamentuotą subjektų teisę į papildomą apsaugą.

Trečiojo LAT kreipimosi į ESTT būtinumą sąlygojo klausimas, ar ieškinyje pagrindinėje byloje turi būti laikomas glaudžiai susijusiu su bankroto byla ir todėl kompetentingas teismas turi būti nustatomas pagal Reglamente (EB) Nr. 1346/2000 įtvirtintas jurisdikcijos taisykles, ar laikytinas civiline komercine byla Reglamento (EB) Nr. 44/2001 prasme ir todėl turi būti nagrinėjamas teisme, kuris turi jurisdikciją remiantis šio reglamento nuostatomis. Kasacine tvarka nagrinėjamoje byloje abejonių kilo dėl to, kurios valstybės – Lietuvos ar Vokietijos teismas turi jurisdikciją nagrinėti bylą, nes ieškovo reikalavimai byloje kilo iš trečiojo asmens, Vokietijos bendrovės, prieš kurią Vokietijos teismuose pradėtas bankroto procesas, bankroto administratoriaus ir ieškovo sudarytos sutarties dėl teisių perleidimo¹⁶. Vadovaudamasi ESTT išaiškinimais dėl Reglamentų Nr. 1346/2000 ir Nr. 44/2001 nuostatų, *inter alia* pateiktais 2012 m. balandžio 19 d. priimtame sprendime¹⁷ teisėjų kolegija nurodė¹⁸, kad teismas, spręsdamas, ar jam priskirta tarp-

¹⁰ 2004 m. gruodžio 14 d. Oficialus leidinys Nr. L 367, p. 1.

¹¹ Byla C-195/08, *Inga Rinau* [2008].

¹² 1992 m. birželio 18 d. Tarybos reglamentas (EEB) Nr. 1768/92 dėl medicinos produktų papildomos apsaugos liudijimo sukūrimo.

¹³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52/2009.

¹⁴ Byla C-66/09, *Kirin Amgen Inc. v. Lietuvos Respublikos valstybinis patentų biuras* [1999].

¹⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-2/2010.

¹⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2010.

¹⁷ Byla C-213/10, *F-Tex SIA v. Lietuvos–Anglijos UAB „Jadecloud-Vilma“* [2010].

¹⁸ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės mėn. 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2012.

tautinė jurisdikcija nagrinėti konkretų ginčą tuo atveju, kai bankroto byla nagrinėjantčio teismo vieta nesutampa su atsakovo oficialios buveinės vieta, pirmiausia turi tinkamai kvalifikuoti ieškovo reikalavimą. Atsižvelgiant į bylai aktualių ES Reglamentų Nr. 44/2001 ir Nr. 1346/2000 taikymo sritis, jei ieškovo reikalavimas kvalifikuotinas kaip reikalavimas iškelti bankroto byla ar susijęs su pradėtu bankroto procesu, jis nelaikytinas civiline ar komercine byla pagal Reglamentą Nr. 44/2001, o jeigu pareikšto reikalavimo ryšio su bankroto byla nenustatyta ar jis nepakankamas nustatyti Reglamento Nr. 44/2001 taikymo išimties, toks ieškinytis pripažintinas civiline ar komercine byla, teisinga atsakovo oficialios buveinės vietos valstybės teismams. Kadangi nagrinėjamu atveju ieškovo reikalavimas reiškiamas ne bankroto administratoriaus, o bankrutuojančios Vokietijos bendrovės kreditoriaus kitam šios įmonės kreditoriui, atsižvelgiant į ESTT praktiką, jis Reglamento Nr. 44/2001 nuostatų prasme laikytinas paduotu civilinėje ar komercinėje byloje, todėl Lietuvos nacionaliniai teismai turi tarptautinę jurisdikciją jį nagrinėti.

Kalbant apie administracinių teismų bendradarbiavimo su ESTT praktiką, pastebėta, kad ši suaktyvėjo nuo 2010 metų. Manytina, kad tai susiję su kelis metus trunkančiu bylų nagrinėjimo laikotarpiu bei tuo, kad ne visi bylose susiklostę teisiniai santykiai kyla iš ES teisės taikymo ir / ar aiškinimo. Pirmasis Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo (toliau – **LVAT**) kreipimasis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo buvo 2010 m. pavasarį po to, kai nagrinėjant administracinę bylą pagal skundus dėl kiaulinkystės ūkių vystymo Pakruojo rajone, teisėjų kolegija nustatė, kad nebuvo atliktas detaliųjų planų strateginis pasekmių aplinkai vertinimas ar bent jau atranka šiam vertinimui atlikti. Taigi LVAT prašė ESTT išaiškinti atitinkamos ES direktyvos nuostatas, kuriose nurodytas vertinimas neatliekamas, kai nedideliuose plotuose vietiniu lygiu taikomos planų sprendiniuose numatytas tik vienas ūkinės veiklos objektas¹⁹. Kitą prejudicinį sprendimą buvo prašoma priimti byloje AB „Lietuvos geležinkeliai“ prieš Vilniaus teritorinę muitinę²⁰. Ginčui pasiekus Mokestinių ginčų komisiją, bylos nagrinėjimas buvo sustabdytas prašant ESTT priimti prejudicinį sprendimą klausimu, ar neapmokestinant galutinio tam tikrų prekių importo pridėtinės vertės mokesčiu, atitinkamų antrinių ES teisės aktų nuostatos aiškintamos taip, kad jos taikomos ir lokomotyvams. 2012 m. liepos 19 d. ketvirtosios Europos Sąjungos Teisingumo Teismo kolegijos sprendimu nurodyta, kad atitinkamas Reglamentų Nr. 918/83, Nr. 1186/2009 ir Direktyvų 83/181, 2009/132 nuostatas reikia aiškinti taip, kad jos netaikomos lokomotyvams. Galiausiai, visai neseniai, 2012 m. lapkričio 6 d., LVAT pateikė prašymą dėl prejudicinio sprendimo priėmimo byloje dėl ES direktyvos dėl nesąžiningos įmonių komercinės veiklos vartotojų atžvilgiu vidaus rinkoje atitinkamų su klaidinančia komercine veikla susijusių nuostatų aiškinimo²¹.

Vienas išskirtinesnių atvejų yra Panevėžio apygardos teismo (toliau – **PAT**) kreipimasis priimti prejudicinį sprendimą nagrinėtoje baudžiamojoje byloje²². Dažniausiai šiame teisme nagrinėjamos bylose ginčai kyla dėl fakto, o ne dėl teisės aiškinimo klausimų. Todėl sveikintina PAT pozicija imtis iniciatyvos išspręsti kilusį ginčą, kreipiantis į ESTT

¹⁹ Case C-295/10, *Genovaitė Valčiukienė and Others v. Pakruojo rajono savivaldybė and Others* [2011].

²⁰ Case C-250/11, *Lietuvos geležinkeliai AB v. Vilniaus teritorinė muitinė and Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos* [2012].

²¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. lapkričio 6 d. prašymas dėl prejudicinio sprendimo priėmimo byloje Nr. A-442-1582-12.

²² Panevėžio apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1NTA-00114-349/2008.

prejudicinio sprendimo ir prisidėti prie naujos teismų praktikos formavimo, o svarbiausia, priimtu teismo procesiniu sprendimu inicijuoti atitinkamų Baudžiamuoju įstatymu numatytų nuostatų pakeitimus. PAT apeliacine instancija nagrinėjo bylą, kurioje E. B. buvo kaltinamas, kad jis neteisėtai augino didelį – 54961 kg, kiekį kanapių. Apeliaciniu skundu Rokiškio rajono apylinkės prokuratūros vyriausioji prokurorė prašė panaikinti Rokiškio rajono apylinkės teismo nuosprendį ir priimti naują apkaltinamąjį nuosprendį, pripažįstant E. B. kaltu pagal Baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 265 straipsnį. Skunde prokurorė nurodė, kad E. B. augino kanapes, kurios nepriklausomai nuo jose esančios THC kiekio yra narkotinė medžiaga – kanapės ir jų dalys, įrašytos į Narkotinių ir psichotropinių medžiagų sąrašą, o pagal Narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrolės įstatymo 7 straipsnį Lietuvos Respublikoje draudžiama auginti kanapes. Apeliacinės instancijos teismo posėdyje atliekant įrodymų tyrimą, buvo nuspręsta kreiptis į ESTT, prašant priimti prejudicinį sprendimą dėl BK straipsnio, numatančio baudžiamąją atsakomybę už visų be išimties kanapių auginimą, atitikimo ES teisei ir dėl ES bei nacionalinės teisės viršenybės nustatymo. 2008 m. liepos 11 d. sprendimu²³ ESTT nusprendė, jog 2003 m. rugsėjo 29 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1782/2003, nustatantis bendrąsias tiesiogines paramos schemų pagal bendrą žemės ūkio politiką taisykles ir nustatantis tam tikras paramos schemas ūkininkams turi būti aiškinamas taip, kad jis draudžia nacionalinės teisės aktą, kuriuo draudžiama auginti ir laikyti šiame reglamente nurodytas pluoštines kanapes. Taigi ES teisė draudžia valstybės narės teismui taikyti nacionalinės teisės aktą, kuriuo, pažeidžiant minėtą reglamentą, draudžiama auginti ir laikyti šiame reglamente nurodytas pluoštines kanapes.

Apibendrinant tai, kas aukščiau pasakyta, pastebėta, kad per pastarąjį narystės ES laiką Lietuvos teismai į ESTT kreipėsi dėl tokių teisės institutų, kurių nuoseklus reguliavimas yra pakankamai naujas reiškinys Lietuvos teisinėje sistemoje. Todėl vertėtų pasidžiaugti teismų iniciatyva ne mėginti savarankiškai interpretuoti atitinkamus susiklosčiusius ginčijamus teisinius santykius, o kreiptis į ESTT dėl ES teisės išaiškinimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Lietuvos Respublikos įstatymų leidžiamoji valdžia operatyviai reaguoja į ESTT išaiškinimus, susijusius su teisės aktų nuostatomis, kurios ESTT pripažįstamos netaikytinomis. Bendrai peržvelgę Lietuvos Respublikos teismų nagrinėtas bylas, straipsnio autoriai taip pat pastebi, kad ESTT pateikti išaiškinimai išlieka aktualūs sprendžiant bylos šalių ginčus dėl iki pastarosios dienos susiklosčiusių teisiųjų santykių, susijusių su vienu ar kitu jau išnagrinėtu klausimu. Nagrinėjamų bylų šalys taip pat aktyviai domisi ESTT pateiktais išaiškinimais ir jais remiasi teisiniuose ginčiuose, taip užsitikrindamos ne tik savo pažeistų teisių gynimą, bet taip pat prisidėdamos prie vieningos teismų praktikos formavimo.

2. NEPAGRĮSTI ASMENŲ PRAŠYMAI KREIPTIS Į ESTT DĖL PREJUDICINIO SPRENDIMO PRIĖMIMO

Iš toliau straipsnyje nurodytų detaliai išanalizuotų administracine teise na nagrinėtų bylų matyti, kad ne visuomet byloje šalies pateiktas prašymas kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo buvo tenkintas. Pastebėta, kad bendrosios kompetencijos teismai formuoja precedentą, pagal kurį, nacionalinis teismas nėra saistomas bylos šalių iniciatyvos, prašymo buvimu ir sprendimą kreiptis dėl prejudicinio sprendimo

²³ Byla C-207/08, *Edgar Babanov* [2008].

priima savo nuožiūra (*ex officio*)²⁴. Vadovaudamiesi minėtu precedentu, bendrosios kompetencijos teismai taip pat ne retai atmeta bylos šalių prašymus stabdyti nagrinėjamą bylą ir kreiptis į ESTT prejudicinio sprendimo. Toliau apžvelgtina detalesnė teismų argumentacija, atsisakant kreiptis į ESTT priimti prejudicinį sprendimą atitinkamų susiklosčiusių bylos faktinių aplinkybių kontekste.

Pirmiausia verta pastebėti, kad LVAT, atmesdamas prašymus kreiptis į ESTT, byloje tiesiogiai nurodo Teisingumo Teismo 1982 m. spalio 6 d. sprendimą byloje *CILFIT prieš Ministero della Sanita*, kurioje išvardinti atvejai, kuomet nacionaliniams teismams nėra pagrindo kreiptis dėl prejudicinio sprendimo. Pavyzdžiui, vienoje iš administracinių bylų²⁵ teismo buvo prašoma kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo dėl Orhuso konvencijos taikymo. Nacionalinis teismas, remdamasis minėta *CILFIT prieš Ministero della Sanita* byla, nurodė, kad nacionaliniams teismams, kurių sprendimai negali būti skundžiami pagal šalies teisę, pareiga kreiptis dėl prejudicinio sprendimo nekyla nuostaičius, kad keliamas klausimas nėra svarbus bylai. Šiuo atveju taip ir buvo nustatyta, kadangi bylos proceso metu Orhuso konvencija jau nebegaliojo. Kalbant apie negalimą skusti teismo sprendimo nacionalinėje teisės sistemoje, svarbu paminėti kitą LVAT bylą²⁶, kurioje teismas prašymą kreiptis į ESTT atmetė motyvuodamas tuo, kad teismo sprendimas perduoti bylą nagrinėti iš naujo žemesnės instancijos teismui nėra tokio teismo, kurio sprendimai negali būti skundžiami toliau, sprendimas. Taip pat teismas pažymėjo, kad pareiškėjo atstovo klausimo dėl Lietuvos teisės aktų atitikties ES teisei, ESTT priimdamas prejudicinį sprendimą nesprensdžia.

Įdomu paanalizuoti pareiškėjų prašymus kreiptis į ESTT, kuriuose jie nenurodo savo reikalavimų ESTT, t. y. nepateikia konkretaus klausimo, dėl kurio turėtų būti priimtas prejudicinis sprendimas. Vienoje administracinėje byloje²⁷ pareiškėjas prašė kreiptis į ESTT dėl atitinkamų 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyvos Nr. 2004/39/EB dėl finansinių priemonių rinkų²⁸ (toliau – **MiFID direktyva**) nuostatų ir ją įgyvendinančios Europos Komisijos 2006 m. rugpjūčio 10 d. direktyvos 2006/73/EB²⁹ (toliau – **Įgyvendinimo direktyva**) straipsnių aiškinimo ir taikymo byloje. Atsakydamas į minėtą prašymą, LVAT nurodė, kad „prašyme atsakovas nenurodo, kokie konkrečiai neaiškumai dėl MiFID direktyvos ir Įgyvendinimo direktyvos turinio jam kyla, koku aspektu jo nurodomi direktyvų straipsniai turėtų būti aiškinami, nepaaiškina, kuo konkrečiai ES teisės normų aiškinimas prisidėtų prie ginčo išsprendimo, taip pat nenurodo, kokie konkretūs prejudiciniai klausimai turėtų būti pateikti ESTT“. Taigi teismai laikosi praktikos, kad vien tai, jog atsakovas nesutinka su pirmosios instancijos teismo

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-176/2010, 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-207/2010, 2008 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2008, 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-142/2007.

²⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-2254-2011.

²⁶ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1464/2011.

²⁷ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P146-200/2011.

²⁸ 2004 m. balandžio 30 d. Europos Sąjungos oficialusis leidinys Nr. L 145/1.

²⁹ 2006 m. rugsėjo 2 d. Europos Sąjungos oficialusis leidinys Nr. L 241/26.

pateiktu teisės aiškinimu, savaime nereiškia, kad nėra aiškus ES teisės turinys, ir kad yra pagrindas kreiptis į ESTT prejudicinio sprendimo.

Kitoje LVAT byloje³⁰, kurioje tarp bylos šalių buvo kilęs ginčas dėl Ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nuostatų taikymo ir interpretavimo, LVAT aiškiai ir nedviprasmiškai nurodė, kad tai nėra tiesioginis ginčo dalykas, dėl kurio būtina kreiptis į ESTT prejudicinio sprendimo.

Verta paminėti dvi bylas, kuriose prašymais kreiptis į ESTT buvo siekiama gauti išaiškinimą, kuris nepriklauso ESTT pagal kompetenciją. Pirmuoju atveju byloje pagal L. Š. skundą atsakovui Lietuvos Respublikos vyriausiajai rinkimų komisijai³¹ LVAT buvo prašoma kreiptis siekiant Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos išaiškinimo. LVAT atsakė, jog ES bylos nagrinėjimo metu dar nėra prisijungusi prie šios konvencijos, todėl jos nuostatos dar nėra tiesiogiai įtrauktos į ES teisinę sistemą, dėl ko ESTT negali priimti prejudicinio sprendimo dėl šio akto. Akivaizdesnė bylos šalių supratimo apie ESTT kompetenciją stoka pastebėta byloje³², kurioje buvo prašoma kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo aiškinant Jungtinių Tautų Organizacijos Europos Ekonominės Komisijos konvencijos dėl teisės gauti informaciją, visuomenės dalyvavimo priimančius sprendimus ir teisės kreiptis į teismus aplinkos klausimais. Šis aktas yra Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis, todėl ESTT šiuo klausimu pasisakyti neturi teisės. Galiausiai, keliose bylose LVAT netenkino prašymų kreiptis dėl prejudicinių sprendimų, nes nustatė, kad keliamas fakto, o ne teisės klausimas³³.

Detaliau paanalizavus LVAT praktiką atmetusių prašymų dėl kreipimosi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą klausimu, pastebėta teismų daroma klaida. Vienoje byloje³⁴ pareiškėjas prašė atitinkamos ES direktyvos nuostatas taikyti tiesiogiai, o kilus abejonoms dėl konkretaus teisės akto taikymo – kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo. LVAT dėl šio prašymo savo priimtoje nutartyje nepasisakė visiškai nieko. Tokia pati situacija buvo ir kitoje byloje³⁵, kurioje apeliantė apeliacinės instancijos teismo prašė taikyti atitinkamo reglamento nuostatas arba stabdyti bylą ir kreiptis dėl prejudicinio sprendimo priėmimo. Šiuo atveju LVAT taip pat savo nutartyje nieko nepasisakė dėl šio prašymo. Straipsnio autorių nuomone, prejudicinio sprendimo priėmimo institutas yra labai svarbus teisingam bylos išnagrinėjimui bei vieningos teismų praktikos formavimui atitinkamų ES teisės aktų aiškinimo klausimu. Todėl, net jeigu teismas mano, kad konkrečioje nagrinėjamoje byloje prašymas stabdyti nagrinėjamą bylą ir kreiptis į ESTT priimti prejudicinį sprendimą yra nepagrįstas, teismui apie tai turi būti pažymėta tam tikros formos procesiniame sprendime. Kitu atveju, vėliau kilus naujam ginčam, *ratio decidendi* sutampančiam su jau išnagrinėta byla, gali būti pakartotinai eikvoja-

³⁰ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-124/2011.

³¹ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R63-70/2011.

³² Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-18/2011.

³³ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1016/2009.

³⁴ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1448/2008.

³⁵ Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-2691/2011.

mas proceso dalyvių laikas, aiškinantis ir įrodinėjant kreipimosi į ESTT prejudicinio sprendimo būtinybę.

Bylų, nagrinėjamų bendrosios kompetencijos teismuose, šalims taip pat dažnai kyla klausimų dėl ES teisės taikymo. Pažymėtina tai, kad teisės aktai numato galimybę kreiptis į ESTT prejudicinio sprendimo, kuomet būtent teismui, o ne bylos šalims, kyla abejonių dėl ES teisės taikymo. Paminėta nuostata yra labai svarbi toliau nurodytų teismų praktikos pavyzdžių kontekste. Vienoje civilinėje byloje kilo ginčas dėl žalos, padarytos nesąžininga konkurencija, apskaičiavimo³⁶. Ginčiui pasiekus kasacinį teismą, trečiasis asmuo prašė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į ESTT su prejudiciniu klausimu dėl valstybės narės konkurencijos institucijos galutinio sprendimo, konstatuojančio konkurencijos teisės pažeidimą, pakankamumo neteisėtai veiksmais padarytos žalos faktui konstatuoti. Tačiau kasacinis teismas nurodė, kad ESTT dėl teisės esant konkurencijos teisės pažeidimui pareikšti ieškinį dėl nuostolių atlyginimo jau yra pasisakęs, teisę nustatyti civilinės atsakomybės sąlygas paliekant valstybių narių nacionalinei teisei. Kadangi nacionalinėje teisėje civilinė atsakomybė kyla tik įrodžius visas jos sąlygas, taigi šioje byloje teismas nurodė, kad ES teisės taikymo ir aiškinimo klausimo nekyla. Taigi teismas neturi pareigos kreiptis prejudicinio sprendimo.

Kitoje LAT pasiekusioje byloje buvo nagrinėjamas ginčas dėl Didžiojoje Britanijoje priimtos teismo nutarties, kuria iškelta bankroto byla fiziniam asmeniui, kvalifikavimo, pripažinimo ir vykdymo Lietuvos Respublikoje³⁷. Kasatorė skundu prašė kreiptis į ESTT dėl tam tikrų Reglamento Nr. 1346/2000 nuostatų išaiškinimo. Teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje prejudicinis sprendimas nėra reikalingas, nes nagrinėjamu klausimu taikytino reglamento straipsnio nuostatos yra aiškios ir dėl jų prasmės ar taikymo apimties teisėjų kolegija neturi pagrindo abejoti (aiškaus akto doktrina); be to, šioje byloje aktualios procedūrinės nuostatos jau buvo išaiškintos. Todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamoje byloje nėra pagrindo kreiptis į ESTT, o kasatorės prašymas atmestinas.

Taigi nors bylos šalys, iš pirmo žvilgsnio, teismams pateikia argumentuotus prašymus sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, tiek bendrosios, tiek specialiosios kompetencijos teismai (išskyrus keletą atvejų) pakankamai nuodugnai ištiria kreipimosi prejudicinio sprendimo galimybes ir, nustatę, kad tokie prašymai nepagrįsti, savo priimtuose procesiniuose sprendimuose bylos šalims išdėsto motyvuotą teismo nuomonę, kuria remiantis buvo atsisakyti tenkinti tokį prašymą.

3. LIETUVOS KAIMYNIŲ VALSTYBIŲ PRAKTIKA KREIPIANTIS Į ESTT PREJUDICINIO SPRENDIMO

Remiantis ESTT internetiniame puslapyje pateiktais statistiniais duomenimis, nuo įstojimo į ES 2004 m. gegužės 1 d.³⁸ iki 2012-ųjų metų pabaigos Latvijos Respublikos teismai iš ESTT sulaukė penkiolikos, o Estijos – septynių prejudicinių sprendimų pagal jų užduotus prejudicinius klausimus ESTT. Latvijos nacionaliniai

³⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-207/2010.

³⁷ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-151/2012.

³⁸ 2003 m. vasario 19 d. Europos Komisijos nuomonė dėl Čekijos, Estijos, Kipro, Latvijos, Lietuvos, Lenkijos, Vengrijos, Maltos, Slovėnijos ir Slovakijos prašymų priimti į Europos Sąjungą, 2003 m. rugsėjo 23 d. Oficialus Europos Sąjungos žurnalas Nr. 46 p. 3.

teismai per 2012 m. jau sulaukė šešių, o Estijos – vieno prejudicinio sprendimo iš ESTT. Lyginant šiuos skaičius su Lietuvos nacionalinių teismų praktika matyti, kad iki šių metų Lietuvos teismai buvo sulaukę didesnio prejudicinių sprendimų skaičiaus, nei dvi kaimyninės valstybės, todėl teigtina, kad kiekybiniu požiūriu Lietuvos teismai kreipiasi panašiai kaip ir kitų šiame darbe nagrinėjamų šalių teismai. Toliau nagrinėjant Latvijos ir Estijos praktiką (kartu dvidešimt du prejudiciniai sprendimai), pažymėtina tai, kad daugiau nei pusė – dvylika prejudicinių sprendimų, buvo priimti mokesčių srityje. Visi, išskyrus vieną, prejudiciniai sprendimai apima tiesioginių mokesčių klausimus. Likęs klausimas – ES muitinės kodekso įgyvendinimo nuostatas³⁹. Iš Estijos gautų prejudicinių sprendimų, keturi yra iš mokesčių srities⁴⁰, o kiti trys dėl: ES direktyvos išaiškinimo, kilus ginčui dėl medicinos žurnale pateiktos produktų savybių santraukos, kurioje nebuvo pateikta atitinkama informacija⁴¹; dėl po Estijos įstojimo į ES buvusio pereinamojo laikotarpio metu nustatytų cukraus atsargų kiekio⁴²; dėl ES paramos kaimo plėtrai⁴³. Tuo tarpu Latvijos prejudiciniai sprendimai, be aštuonių iš mokesčių srities⁴⁴, yra dėl SESV sutarties 56 straipsnio (EB sutarties ex 49 straipsnis) – laisvės teikti paslaugas apribojimai ir jų proporcingumo klausimas⁴⁵; atitinkamo reglamento dėl teismų bendradarbiavimo civilinėse bylose ir nemotyvuoto teismo sprendimo⁴⁶; viešieji pirkimai ir paslaugų koncesijos sąvoka pagal atitinkamą ES direktyvų nuostatas⁴⁷; kompensacija keleiviams dėl skrydžio atšaukimo pagal atitinkamą ES reglamento reguliavimo tvarką ir taisykles⁴⁸; socialinės saugos srityje – priemonės, skirtos skatinti, kad būtų užtikrinta geresnė nėščių ir neseniai pagimdžiusių arba maitinančių krūtimi darbuotojų sauga ir sveikata darbe⁴⁹; supaprastinta prekių sunaikinimo procedūra.

Apibendrinant tirtus duomenis pirmiausia pažymėtina tai, kad nė vienos iš trijų kaimyninių valstybių teismas nesikreipė prejudicinio sprendimo dėl antrinės ES teisės akto galiojimo. Latvijos ir Estijos bendradarbiavimo su ESTT praktika prejudicinio sprendimo srityje kiekybiniu požiūriu yra panaši (Lietuva šiuo aspektu nusileidžia Latvijai, bet lenkia Estiją), tačiau autorių nuomone, šiaurinių Lietuvos kaimyninių valstybių praktika nagrinėjamų klausimų turinio prasme nėra tokia įvairi kaip Lietuvos.

³⁹ Case C-248/09, *Pakora Pluss SIA v. Valsts ieņēmumu dienests* [2010].

⁴⁰ Case C-46/11, *AS Pimix*, likviduojama įmonė v. Maksu- ja Tolliameti Lõuna maksu- ja tollikeskus, Põllumajandusministerium [2012], case C-523/09, *Rakvere Piim AS, Maag Piimatööstus AS v. Veterinaar- ja Toiduamet* [2011] ir kt.

⁴¹ Case C-249/09, *Novo Nordisk AS v. Ravimiamet* [2011].

⁴² Case C-560/07, *Balbiino AS v. Põllumajandusminister, Maksu- ja Tolliameti Põhja maksu-ja tollikeskus* [2009].

⁴³ Case C-241/07, *JK Otsa Talu OÜ v. Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Amet (PRIA)* [2009].

⁴⁴ Case C-525/11, *Mednis SIA v. Valsts ieņēmumu dienests* [2012], case C-487/11, *Laimonis Treimanis v. Valsts ieņēmumu dienests* [2012]. ir kt.

⁴⁵ Case C-470/11, *SIA Garkalns v. Rīgas dome* [2012].

⁴⁶ Case C-619/10, *Trade Agency Ltd v. Seramico Investments Ltd* [2012].

⁴⁷ Case C-348/10, *Norma-A SIA, Dekom SIA v. Latgales plānošanas reģions* [2011].

⁴⁸ Case C-294/10, *Andrejs Eglītis, Edvards Ratnieks v. Latvijas Republikas Ekonomikas ministrija* [2011].

⁴⁹ Case C-232/09, *Dita Danosa v. LKB Lizings SIA* [2010].

4. LIETUVOS ATSAKOMYBĖS DĖL SESV 267 STRAIPSNIO PAŽEIDIMO GALIMYBĖS

Svarstant, ar Lietuvai gresia atsakomybė dėl SESV 267 straipsnio (EB sutarties ex 234 straipsnis) 3 dalies pažeidimo, straipsnio autorių nuomone, svarbu atsižvelgti į visus Europos Komisijos argumentus, išdėstytus 2001 m. Pagrįstoje nuomonėje Švedijai⁵⁰. Be jau aukščiau minėto nacionalinių teismų kreipimosi į ESTT kiekybinio aspekto, Komisija taip pat pažymėjo, kad Švedijoje nebuvo įteisinta jokia procedūra, pagal kurią būtų galima nustatyti, kada nacionalinis teismas turi kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo. Taip pat pastebėtina, kad Švedijos teismai, atsisakydami kreiptis į ESTT, nepateikdavo tokio sprendimo atsisakymo motyvų. Be to, Komisija pažymėjo, kad valstybės narės teismai nepateikia informacijos, iš kurios objektyviai būtų galima nustatyti kaip vykdomi priiimti įsipareigojimai SESV 267 straipsnio apimtimi.

Taigi Lietuvos atsakomybės dėl SESV 267 straipsnio pažeidimo tikimybė toliau bus vertinimas, atsižvelgiant į tai, ar yra tenkinamos šios trys sąlygos: a) retas kreipimasis į ESTT priimti prejudicinį sprendimą; b) nacionalinio reguliavimo dėl kreipimosi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą nebuvimas; c) nepagrįsti, nemotyvuoti atsisakymai kreiptis į ESTT priimti prejudicinį sprendimą.

Pirmasis, kiekybinis, Lietuvos teismų kreipimūsi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą reikalavimas nėra tenkinamas, atsižvelgiant į kaimyninių valstybių praktiką bei aukščiau nurodytus Lietuvos teismų kreipimūsi į ESTT skaičius. Straipsnio autorių nuomone, nors objektyviai įvertinti, ar vienuolika Lietuvos teismų prašymų per aštuonerius metus nėra per mažas skaičius, yra beveik neįmanoma, vis dėlto atsižvelgiant į tai, kad visi šie kreipimaisi Lietuvos teisei bazei yra vertingi kokybiniu požiūriu, darytina išvada, kad kreipimūsi į ESTT dėl prejudicinio sprendimo skaičius yra pakankamas.

Antroji sąlyga – nacionalinio reguliavimo dėl kreipimosi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą nebuvimas, taip pat netenkintina. Lietuvos Respublikos Administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – **ABTĮ**) 98 straipsnio 1 dalies 8 punktą numato, kad teismas sustabdo bylą, kai kreipiasi į kompetentingą ES teisminę instituciją prašydamas preliminarus nutarimo ES teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimu. Pagal ABTĮ 99 straipsnio 1 dalies 4 punktą byla sustabdoma iki kol bus gautas kompetentingos ES teisminės institucijos preliminarus nutarimas. Pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – **CPK**) 3 straipsnio 5 dalį pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai, atsižvelgdami į nurodytas sąlygas, turi teisę sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į ESTT su prašymu pateikti nagrinėjamoje byloje preliminarų nutarimą. Kasacinis teismas privalo prašyti kompetentingos ES teisminės institucijos prejudicinio sprendimo tik tada, kai jam taikant ES teisės normas kyla ES teisės aktų aiškinimo ar galiojimo klausimas. Tokį patį reguliavimą nagrinėjant baudžiamąsias bylas numato ir Baudžiamojo proceso kodekso (toliau – **BPK**) 234 straipsnio 5 dalies 4 punktą (Bylos perdavimas pagal teisingumą, bylos išskyrimas, bylos nagrinėjimo atidėjimas) ir 381 straipsnis (Teismo proceso nutraukimas, kasacinės bylos nagrinėjimo atidėjimas). Taigi nacionaliniais Lietuvos teisės aktais yra aiškiai ir nedviprasmiškai sureguliuota kreipimosi į ESTT dėl prejudicinio sprendimo procedūra. Be kita ko, detalesnius ir atskirus kreipimosi klausimus taip pat detalizuoja suformuota KT, LAT ir LVAT praktika.

⁵⁰ Bernitz, U. The Duty of Supreme Courts to Refer Cases to the ECJ: The Commission's Action Against Sweden. Swedish studies in European law. Vol. 1 (2006).

Kalbant apie paskutinąją sąlygą, kaip jau išanalizuota ir pastebėta aukščiau, Lietuvos teismai, esant aplinkybėms, dėl kurių kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo nėra būtinybės, pakankamai pagrįstai nurodo tokio sprendimo nesikreipti priešastis. Teismų priimti procesiniai sprendimai motyvuotai išaiškina nagrinėjamos bylos šalims, koku teisiniu pagrindu vadovaujantis buvo priimtas sprendimas netenkinti prašymo dėl kreipimosi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą.

Taigi atsižvelgiant į aukščiau detaliai išanalizuotą ir aptartą Lietuvos teismų bendradarbiavimo su ESTT praktiką, kreipimusi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą kiekybinius ir kokybinius aspektus, Lietuvos įstatymo leidėjo įtvirtintą aiškų ir nedviprasmišką reglamentavimą dėl nacionalinių teismų teisės ir / ar pareigos kreiptis į ESTT priimti prejudicinį sprendimą nagrinėjamoje byloje bei šio klausimo esminiais niuansais formuluojamą bendrosios ir specialiosios kompetencijos teismų praktiką, straipsnio autoriai daro išvadą, kad Lietuva tinkamai vykdo SESV 267 straipsnyje įtvirtintą valstybių narių pareigą ir artimiausiu metu atsakomybė dėl reto kreipimosi į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo Lietuvos valstybei iškilti neturėtų.

IŠVADOS

1. Nuo įstojimo į ES, Lietuvos teismai į ESTT kreipėsi vienuolika kartų iš esmės dėl tokių teisės institutų, kurių nuoseklus reguliavimas yra pakankamai naujas reiškinys Lietuvos teisinėje sistemoje.
2. Nors narinėjamų bylų šalys teismams pateikia argumentuotus prašymus sustabdyti bylos nagrinėjimą ir kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo, tiek bendrosios, tiek specialiosios kompetencijos teismai pakankamai nuodugnai ištiria kreipimosi dėl prejudicinio sprendimo galimybes ir nustatę, kad tokie prašymai nepagrįsti, savo priimtuose procesiniuose sprendimuose bylos šalims išdėsto motyvuotą teismo nuomonę, kuria remiantis buvo atsisakyta tenkinti tokį prašymą.
3. Latvijos ir Estijos valstybių bendradarbiavimo su ESTT praktika prejudicinio sprendimo srityje kiekybiniu aspektu yra panaši, tačiau šiaurinių Lietuvos kaimyninių valstybių praktika nagrinėjamų klausimų turinio prasme nėra tokia įvairi kaip Lietuvos valstybės.
4. Atsižvelgiant į Lietuvos teismų bendradarbiavimo su ESTT praktiką, kreipimusi į ESTT priimti prejudicinį sprendimą kiekybinius ir kokybinius aspektus, įtvirtintą teisinį reglamentavimą dėl Lietuvos teismų teisės ir / ar pareigos kreiptis į ESTT dėl prejudicinio sprendimo nagrinėjamoje byloje priėmimo, formuluojamą bendrosios ir specialiosios kompetencijos teismų praktiką, Lietuva tinkamai vykdo SESV 267 straipsnyje įtvirtintą valstybių narių pareigą. Todėl artimiausiu metu atsakomybė dėl reto kreipimosi į ESTT dėl prejudicinio sprendimo priėmimo Lietuvos valstybei iškilti neturėtų.

LITERATŪRA

1. Case 126/80, *Maria Salonia v. Giorgio Poidomani and Franca Baglieri* [1981] ECR 1563, para. 7;
2. Case C-295/10, *Genovaitė Valčiukienė and Others v. Pakruojo rajono savivaldybė and Others* [2011];

3. Case C-250/11, *Lietuvos geležinkeliai AB v. Vilniaus teritorinė muitinė and Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos* [2012];
4. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. balandžio 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-126/2008;
5. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. vasario 10 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-52/2009;
6. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-188/2010;
7. Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 2008 m. gruodžio 4 d. nutarimas byloje Nr. 47/04;
8. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. birželio 14 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-176/2010;
9. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-207/2010;
10. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. liepos 18 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-386/2008;
11. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. balandžio 6 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-142/2007;
12. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-207/2010;
13. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-151/2012;
14. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. gegužės mėn. 21 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-71/2012;
15. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gruodžio mėn. 8 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-2/2010;
16. Panevėžio apygardos teismo 2008 m. rugsėjo 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1NTA-00114-349/2008;
17. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. lapkričio 6 d. prašymas dėl prejudicinio sprendimo priėmimo byloje Nr. A-442-1582-12;
18. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. liepos 8 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵⁵⁶-2254-2011;
19. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. kovo 10 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1464/2011;
20. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. gruodžio 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. P146-200/2011;
21. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 19 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶⁶²-124/2011;
22. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 1 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. R63-70/2011;
23. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. vasario 21 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁵²⁵-18/2011;
24. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2009 m. rugsėjo 24 d. sprendimas administracinėje byloje Nr. A⁴⁴²-1016/2009;
25. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2008 m. rugpjūčio 14 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A-261-1448/2008;
26. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2011 m. rugsėjo 12 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁴⁶-2691/2011;

27. Tamavičiūtė, V. Prejudicinis sprendimas dėl Europos Sąjungos teisės akto galiojimo. *Socialiniai mokslai, teisė* (01 S), Vilnius: 2012;
28. Valutytė, R. Teisinės pasekmės pažeidus pareigą kreiptis į teisingumo teisumą prejudicinio sprendimo. *Jurisprudencija*. 2010, 3(121). p. 177-194;
29. Vėgėlė, I. Nacionalinių teismų teisė ir pareiga kreiptis į Europos Bendrijų Teisingumo Teismą. *Jurisprudencija*. 2007, 7(97). P. 39-45.

SHOULD LITHUANIA BE HELD LIABLE FOR RARELY REQUESTING THE COURT OF JUSTICE OF EUROPEAN UNION TO GIVE A PRELIMINARY RULING?

Enrika Tamašauskaitė, Justas Greviškis

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary

The purpose of this article is to decide whether Lithuania suitably exercises the duty arising from the Article 267 of Treaty on the Functioning of the European Union and probability of being liable for the breach of it.

Lithuania joined the European Union more than 8 years ago and during this period national courts of Lithuania had enough practice of requesting Court of Justice of the European Union for preliminary rulings. The impulse for this work came from the fact that in 2001 European Commission took action against Sweden for not properly performed duty of national courts to request Court of Justice of the European Union for preliminary rulings. According to European Commission, liability of Sweden was based on conditions referred below: a) rare practice of requesting for preliminary rulings; b) absence of national regulations for procedure of national courts requesting Court of Justice of the European Union for preliminary rulings; c) unsubstantiated rejections of persons requests for preliminary rulings.

*By analysing case law of national courts of Lithuania and comparing it to Latvia and Estonia, it comes to conclusion that national courts request Court of Justice of the European Union for preliminary rulings rather often. Also, these preliminary rulings have substantial impact on Lithuania legal system. In addition, there are codified norms for procedure of applying to the Court of Justice. Finally, rejections to apply for preliminary rulings given by national courts of Lithuania are thoughtful and rely on conditions provided in Court of Justice of the European Union case *CILFIT v Ministero della Sanita*.*

Taking into consideration all the arguments mentioned above, authors of this article may conclude that Lithuania suitably exercises the duty to request Court of Justice of the European Union for preliminary ruling and there is no risk to be liable for the breach of this duty.

Keywords: *Preliminary ruling, Treaty on the Functioning of the European Union, CILFIT v Ministero della Sanita Case No. C-283/81.*